

„Amikor egy könyvet olvasok, úgy látom,
mintha mozit néznék...”

Forrai Eszter

EGY ÓRA BADAL JÁNOSSEL



Hogyan lett Badal János filmes?

- Nagy szerencsém volt. Szüleim jó nevelést adtak, sokat olvastam, sok regényt és költeményt. Amikor hatodikos gimnazista voltam, és elég jó volt az iskolai eredményem, apám befizetett egy évre az operába. Bérlettel járhattam, a kakasülön ültem minden szerda délután. Az egyetlenem pedig megtanították értékelni a jó könyveket. Amikor kezemben van egy érdekes könyv, úgy látom, mintha mozit néznék... Több időt töltöttem a könyvtárakban, mint a tévé előtt.

Mielőtt beiratkoztam a Filmművészeti Főiskolára, ingadoztam, hogy mérnök, vagy orvos legyek. Végül is a bölcsészkar magyar-történelem és művészettörténet szakára kerültem. Nagy szerencsémre kitűnő professzorom volt Gerevich Tibor személyében, ő szeretette meg velem Giottot és Fra Angelicót. Már harmadik éves tanárképzős voltam a magyar-történelem és művészettörténet szakon, amikor párhuzamosan folytattam tanulmányaim a Filmművészeti Főiskolán. Amikor az első évet elég jól végeztem, behívott Hont Ferenc igazgató és azt mondta, Badal elvtárs, kap egy szép ösztöndíjat a prágai főiskolára. Az ára sajnos nagy volt. Be kellett volna iratkozzam a Pártba. Erre nem voltam hajlandó.

- Kik voltak a kollégái, akik később neves filmek lettek?

- Felettem járt Bacsó, Makk Károly, Kovács András, Koza Dezső, Mészáros Gyula. Akkor még nem választották szét, hogy ki lesz rendező, ki operatőr, ki vágó és így tovább. Meg kellett tanulni a mozit, a filmkészítést, a rendezőnek fotografálni kellett, az operatőrnek rendezni, vágni.

- Olvastam, hogy még táncos is foglalkozott.

- Négy évig tanultam táncolni, amelynek nagy hasznát vettem, amikor Nurejevvel, Bejárt-ral, Roland Petit-vei forgattam.

- Mikor hagyta el Magyarországot? Hogyan élte meg és forgatta képbe ezeket az éveket?

- 1956-ban Bán Friggyessel és Szóts Istvánnal a filmgyár forradalmi bizottságának vezetője voltam, én irányítottam a forradalmat fényképező operatőr csapatot. 1957-ben kitétek a filmgyárból.

Párizs óriási fejlődést jelentett művészetében. Személyes barátságban volt Carnéval, Clive Donnerral, Jaques Tativál, Nelly Kaplannal. 1953-ban első filmje, a Rákóczi hadnagya óta sok víz folyt le a Szajrán és a Dunán. Helyszűke miatt nem is tudom felsorolni hány filmet rendezett, mennyi nagydíjat kapott, ezt a lexikonra bizzuk. Inkább beszéljünk a jelenről: mik a terveit, min dolgozik jelenleg?

- Szomorú, hogy a mai világban nincs az emberek között igazi, őszinte melegség, megszűnt a kommunikáció, a család is kezd szétforgácsolódni, a gyerekek inkább a tévé előtt ülnek. A fogyasztói társadalom, a háborúk s a kábítószerárusok világában élünk. Meg kéne becsülni az embert, az egyszerű tanárt, aki a jövő generációját neveli. A sok kegyetlenség, amit a tévéműsorban láthatnak a fiatalok, csak fokozza az emberek közötti gyűlöletet.

- Szomorú, hogy a mai világban nincs az emberek között igazi, őszinte melegség, megszűnt a kommunikáció, a család is kezd szétforgácsolódni, a gyerekek inkább a tévé előtt ülnek. A fogyasztói társadalom, a háborúk s a kábítószerárusok világában élünk. Meg kéne becsülni az embert, az egyszerű tanárt, aki a jövő generációját neveli. A sok kegyetlenség, amit a tévéműsorban láthatnak a fiatalok, csak fokozza az emberek közötti gyűlöletet.

- Művészet vagy megalkuvás a fényképezés?

- Egyszerű a válaszom: nem forgattam le minden filmet az életemben, amit tudtam volna. Sokszor előfordult, hogy elolvastam a forgatókönyvet, és azt mondtam a rendezőnek vagy produ-

cernek: javaslok magának három más nevet. Nem éreztem a dolgot, biztos rossz lenne, amit csinálnék.

- *Badal János életét veszélyeztetve, „golyóálló mellényben” forgatta a szarajevói vagy a palesztinai eseményeket. Ott akart lenni „szemtanúként”, hiszen számára az igazság bemutatása a legfontosabb. Most is ott szeretne lenni mint szemtanú a koszovói eseményekben. S a jelen, a mindennapi élet is sok feladat elé állítja.*

- Fő feladatomnak tartom, hogy segítsen a kezdő, fiatal rendezőket. Levelezek velük, elküldik filmjeiket, tanácsokkal látom el őket. Szemem előtt nőtte ki magát híres filmessé Kasovitz, akinek apjával együtt sétáltunk a Jardin des Plantes-ban...

- *Mik a legújabb tervei?*

- Mint ismeretes, többször hívtak haza. Pesten is voltam egy mesterkursuson, s megint várnak. Konferenciák, filmforgatókönyvek váratnak magukra.

Sajnos anyagiakon, a szponzorokon múlik sok minden. Talán engem ér majd az a megtisztelő feladat, hogy filmet készítsen a Franciaországban élő neves művészekről, írókról, költőkről, festőkről. Egyelőre ez csak terv, s ehhez sok kitarítás kell és anyagiak...

A késő délután lemenő nap fénye már az estét idézi a kis Mouffetard utcácska kávéházában. Mindenki ismeri Badal Jánost. Úgy forog a kis bisztrók között, mint „Hulot úr” Tati filmjeiben, sok mosollyal és melegséggel az arcán.

✱

Badal János (1927-) operatőr. Budapesten született. 1951-ben diplomázott a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 1953 óta dolgozik önállóan. 1957 után emigrált. Jelenleg Franciaországban él. Magyarországi filmjei: Rákóczi hadnagya (1953), Hintónjáró szerelem (1954), A császár parancsára (1956), Bakaruhában (1957)

Nagy Csaba

NAGYKANIZSA MOZITÖRTÉNETE

I. Élő fényképek

„A terem hátsó részében egy elkülönített fabódéból, melyen három, mintegy 15 centiméternyi négyzetleges nyílás van, gépsis-tergés hallatszik: a középső nyíláson át egy sugártörrel...” (Zala, 1896. XII. 12.)

Alig több mint száz éve kezdődött, egy decemberi napon. Egy párizsi kávéház különtermében egyfrankos belépőt fizettek az érdeklődők, hogy láthassák azt az érdekes készüléket, mely állítólag mozgóképeket tud a falra vetíteni. A konstruktőrök, a francia Lumière testvérek, gépüket a fény mozgására is utalva *cinematograph-nak* keresztelték.

Nagykanizsa akkortájt még poros, vidéki városka, külsejében leginkább falusiasnak mondható. Legtöbb háza vályogból épült, kevés a járda, a sarat dagasztják a járókelők. Alig van szórakozási lehetőség, a vasárnap délutánok jobbára csak a kávéházakban telnek, kisvárosi unalomban. Jóval fontosabbak a hétköznapiak. Kanizsa ugyanakkor jelentős kereskedőváros, sokféle ember megfordul itt, Bécs vagy Fiume felé szállítva áruját. Elvetődik ide mindenféle kardnyelű, mutatványos meg ván-

dorszínész, akiket mindenki szájátva és lelken-dezve bámul. Hát még ha valami újdonságot hoz, mint Hoffman Soma úr, aki elsőként ismertette meg a várost a mozgóképek csodájával, 1896 novemberében.

Hoffman úr megjelenése igazi szenzáció. A helyi lapok lelken-dezve írnak az előadásokról, egymást túllícitálva ismertetik, izlelgetik a látott képeket: *„Minden egyes személy él, ugyanúgy mozog a vásznon, mint mozgott a párizsi boulevardon vagy a bécsi Ringen.”* Látogató is akad bőven: Hoffmann naponta három előadást tart, viszonylag magasnak számító, 30-50 krajcáros áron. Igaz, előadásait nem is a kor szokásához igazodva sátorban, hanem a város szórakoztatásában elég előkelő helyet elfoglaló Polgári Egylet Sugár úti székházának kerti kávéházában rendezi. A közönség nem is tud ráunni, így Hofmann a tervezett 3-4 nap helyett 12 napon át szórakoztatja a város közönségét 15-20 filmből álló készletével. De milyenek ezek a vetítések? Harsányak, s mai szemmel nézve bizony élvezhetetlenek. A vetítőgépek e korban sokszor még házilag szerkesztett, gyenge, rossz minőségű masinák voltak, fényerejük kicsi, képük életlen, remegő. A filmek csak 3-4 perces kis tekercsek, a műsorba